

DÜZENLEYİCİ, DENETLEYİCİ VE YÖNLENDİRİCİ DEVLETİN PİYASALARA KURUMSAL MÜDAHALESİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Institutional Intervention On The Market Of Regulatory, Supervisor And Directing State: The Case Of Turkey

Prof.Dr. Erdinç TUTAR ¹

Doç.Dr. Filiz KUTLUAY TUTAR ²

Merve EKİCİ ³

Reference: Tutar, E., Kutluay Tutar, F. & Ekici, M. (2020). "Düzenleyici, Denetleyici ve Yönlendirici Devletin Piyasalara Kurumsal Müdahalesi: Türkiye Örneği", *International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, Vol:6, Issue:15; pp:137-149

ÖZET

Regülasyon kelime anlamı olarak; sosyal ve ekonomik amaçların gerçekleşmesi amacıyla idari otorite tarafından yürürlüğe konan her türlü kurumsal, anayasal ve yasal düzenlemeleri kapsamaktadır. İktisat politikasının temelinde tüketicilere kaynak tahsisi sunarak, toplum refahının artırılması yer almaktadır. Devletin bu konudaki rolü; toplumsal yaşamı düzenlemesinin yanında, kurumlara ve firmalara gereken müdahalenin de yapılmasıdır. İdari otorite regülasyon kurumları oluşturarak, adil bir rekabet ortamının sağlanması amacıyla gereken yaptırım gücünü kullanmaktadır. Ekonomide etkinliği sağlamak ve piyasa başarısızlıklarına müdahale edilmesi gerektiği, kurumların temel kuruluş amacını oluşturmaktadır. Regülasyon politikaları uygulanırken kaynak kullanımının etkinliği sağlanarak, refah kaybının minimize edilmesi gerekmektedir.

Regülasyonların iki tür çeşidi karşımıza çıkmaktadır; iktisadi ve sosyal regülasyon. İktisadi regülasyon, insanların güvenilir piyasa talebini karşılarken; sosyal regülasyon ise daha çok sağlık, çevre ve refah kavramıyla yakından ilişkilidir. Kurumların gözetim ve denetim işlevini yerine getirmesiyle birlikte ülke ekonomisinin kalkınmasına katkıda bulunmaktadır. Türkiye'nin on farklı regülatif kurumları vardır ve bu kurumlar politikaları ve amaçları doğrultusunda birbirinden ayrılmaktadır. Türkiye'deki bu kurumlar 1990'lı yıllardan itibaren faaliyet göstermeye başlamıştır.

Çalışmanın amacı; Türkiye'deki düzenleyici ve denetleyici kurumların piyasadaki ekonomik ve sosyal etkinliğini inceleyerek, oluşturulan bu kurumların güçlü ve zayıf yönlerini ortaya çıkarmaktır. Devletin regülasyon kurumları aracılığıyla piyasaları kontrol altında tutması, gerek firmaların gerekse de sektörlerin kurallara uymasını ve şeffaf bir şekilde ticaret yapılmasını amaçlamaktadır. Hakem görevini üstlenen devlet, uzlaşmayı sağlayıcı ve toplumsal birlikteliği öne çıkarıcı etkenlerde bulunarak, bu düzenleyici kurumlar aracılığıyla denetleme faaliyetlerini yürütmektedir.

Anahtar Kelimeler; Regülasyon, Düzenleyici, Denetleyici, Yönlendirici, İktisadi, Sosyal

ABSTRACT

The term covering all kinds of institutional, constitutional and legal regulations enacted by the administrative authority for the purpose of realizing social and economic purposes is called regulation. The basis of economic policy is to increase the welfare of the society by offering resources to consumers. The role of the state in this matter is to regulate social life as well as to make necessary interventions to institutions and companies. After establishing regulatory institutions, the administrative authority uses the necessary sanction power to ensure a fair competitive environment. Providing efficiency in the economy and intervening in market failures constitute the main establishment purpose of the institutions. While implementing regulation policies, efficiency of resource use should be ensured and welfare loss should be minimized.

We come across two types of regulations, these are economic and social regulations. While economic regulation meets people's reliable market demand; social regulation is closely related to the concept of health, environment and welfare. Regulations contribute to the development of the country's economy, as the institutions fulfill their oversight and control functions. Turkey has ten different policies and regulative institutions and these institutions are separated from each other in line with the objectives. these institutions have started to operate in Turkey since the 1990s.

By examining the objective of economic and social activities in the regulatory and supervisory agencies in the market of Turkey study is the creation of these institutions reveal strengths and weaknesses. The government's control of the markets through regulatory agencies aims both companies and sectors to comply with the rules and transparently trade. The state, which takes on the role of the arbitrator, carries out supervision activities through these regulatory institutions, by acting as factors that ensure reconciliation and highlight social cohesion.

Keywords: Regulation, Regulatory, Supervisory, Router, Economic, Social

1. Prof.Dr. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü, ORCID: 0000-0002-9076-7621

2. Doç.Dr. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü, ORCID: 0000-0002-2574-9494

3. Doktora Öğrencisi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, SBE İktisat ABD, ORCID: 0000-0002-0974-3498

1. GİRİŞ

İktisat biliminde regülasyon kavramı sadece ekonomik alanda yapılan düzenlemeleri değil denetleme, yönlendirme ve yönetme gibi birden fazla yetkiyi de içine alan, kapsayıcı özelliği olan kavramı ifade etmektedir. Rekabet politikasıyla doğrudan ilişkili olan regülasyon, ülkelerin düzenleyici ve denetleyici kurumları aracılığıyla yürütülmektedir. Kuralları, hesap verilebilirliği ve standartları belirleyen regülasyon sistemi, kurumların piyasa rekabet koşullarına göre hareket etmesini sağlayarak kanunlar çerçevesinde bir uyum amacı gütmektedir. Bireysel ve toplumsal çıkarların çatışmasını engelleyen regülasyon sisteminin pozitif yada negatif yaptırımları olabilmektedir. Gelen şikâyetlerin değerlendirilmesi, yasakların ihlal edilmesi, geri dönüşümü olmayan ciddi zararların önlenmesi amacıyla regülasyon kurumlarının müdahalesi etkin hale getirilerek özerk bir yapı benimsenmiştir. Firmalar veya diğer kurumların uymak zorunda olduğu kurallar bütünü kontrol etmektedir. Sadece kamu kurum ve kuruluşları değil özel sektörü de sistemli kurallar bütününe uyması gerekmektedir. Düzenleme ve denetleme fonksiyonlarını içinde barındıran regülasyon, toplumun iktisadi alanda gelişmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Türkiye’de düzenleyici ve denetleyici kurumlar 1990’lı yıllardan itibaren kurulmaya başlamıştır. Bu çalışmada Türkiye’deki regülasyon kurumlarının etkinliği, kapsamı, ne anlama geldiği ve işlevi aktarılarak kurumlardaki ilgili gelişmeler anlatılacaktır.

2. REGÜLASYONLARIN İKTİSADİ VE SOSYAL REGÜLASYON OLARAK SINIFLANDIRILMASI

İktisadi regülasyon kurumlarının oluşum temelinde insanların daha güvenilir bir piyasa talebinden kaynaklanmaktadır. Piyasaların etkinliğini artıran bu düzenleme ise iktisadi regülasyonlar sayesinde gerçekleşmektedir. Bu regülasyonlar; ücret ve fiyat kontrolleri, faiz oranı, döviz kurları, piyasaya girişin engellenmesi veya sınırlandırılması, kamu veya özel firmalara sağlanan teşvikler örnek verilebilir. İktisadi regülasyon mevcut aktörler arasında piyasada rekabeti oluşturan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Yıldız, 2011, s. 15-16). İktisadi konularda yasal olmayan herhangi bir durumda direkt olarak müdahale söz konusu olabilmektedir.

Toplumsal yaşamda hakem görevini üstlenen devlet, toplumsal birlikteliği ve uzlaşmayı sağlayan bir rol üstlenmektedir. Regülasyonlar istenmeyen davranışları önleyerek, kurallara uygun hareket edilmesi konusunda teşvik edici bir etmendir. Uygulanması zorunlu ve emirler içeren regülasyon kuralları; şirketlerin, bireylerin ve kurumların davranışlarını etkilemek için oluşturulan vergi, sübvansiyon, sözleşme ve lisanslama gibi faaliyetleri kapsar (Güvenek, 2012, s. 49-50).

İktisadi regülasyonlar, piyasada mevcut firmalar arasında yeterli bir rekabet ortamının yaratılması için bu duruma zemin hazırlanması, piyasadaki firma sayısının az olması ve rekabet ortamının olması durumunda sergileyecekleri davranışların kontrol edilmesinde birincil rol üstlenmektedir. Devlet belli bir faktör veya mal piyasasında serbestçe oluşacak fiyatlara müdahale edebilmektedir. Belirli sektörlerde yasal tekellerin oluşturulması, sektörlerde sübvansiyon uygulamasına gitmesi, üretim faktörlerinden bazı mallara fiyatlarının kontrol altında tutulması ekonomik regülasyonlardan birkaçıdır (Aktan & Yay, 2016, s. 120).

İktisadi faaliyetler üzerine kurulu olan fiyatlar, piyasaya giriş-çıkışlar iktisadi regülasyonu oluşturmaktadır. Oluşturulan bu regülasyonlar yasal ve idari kontrollerle denetlenmektedir. İktisadi regülasyonlar yapısal ve davranışsal olarak iki farklı terimden oluşmaktadır. Yapısal regülasyon; eksik rekabetin önlenmesini ve rekabetin işlevsellik kazanmasını arzulayan bir kavramdır. Davranışsal regülasyonlar ise; piyasadaki tüm firmaların yada tüm bireylerin davranışlarını düzenlemesi konusunu açıklamaktadır (Uslu & Tufaner, 2015, s. 398-399).

Sosyal regülasyonlar; sağlık, güvenlik, çevre kavramlarıyla yakından ilişkilidir. Çevre kirliliği, kurum çalışanlarının güvenliği gibi konularda devlet, kurum davranışlarının sınırlarını belirleyerek bir düzen halinde sosyal faydası olan uygulamaları teşvik edebilir. Kamunun sağlığı, refahı ve iyileşmeleri gibi konularda herhangi bir tehdit unsuru olduğunda sosyal regülasyonun sınırlayıcı ve düzen sağlayıcı kararları toplumda belli bir düzen işleyişine katkıda bulunmaktadır. Sosyal refahı

artırmak ise amaçları arasındadır. Çevreye zarar veren veya kirleten, çalışanlarına güvenli bir ortam sunmayan firmalara gereken yaptırımları uygulayabilir (Sarisooy, 2010, s. 285).

3. REGÜLASYON KURUMLARININ GENEL ÖZELLİKLERİ VE EKONOMİ ÜZERİNE ETKİLERİ

Devletlerin genel yapısına bakıldığında çeşitli nedenlerle regülatif hareketlerde bulunabilmektedir. Bu yapılan düzenleyici denetlemeler, kurumun genel yapısını oluşturmakla beraber genel özelliklerini de göstermektedir. Kamu yararını sağlamaya yönelik politikalar kurumun yapı taşı niteliğinde bir özellik taşımaktadır. Günümüzde serbest piyasa sisteminin varlığı bazı sorunlarla karşı karşıya gelmesine neden olmaktadır. Sınırların ortadan kalktığı bu teknoloji döneminde ekonomik faaliyetler hız kesmeden devam etmektedir. Bu faaliyetlerin piyasa rekabet şartlarına uygun olmasını da beraberinde getirmektedir.

Piyasa başarısızlıkları ekonomide aksak rekabet, doğal tekeller, dışsallıklar, asimetrik enformasyon ve kamusal mallar gibi konularda tam olarak bir etkinliğin sağlanamadığı durumlarda ortaya çıkan bir durumdur. Devletler bu noktada sürekliliğin sağlanması ve bu sorunların giderilmesi amacıyla regülatif hareketlere başvurabilmektedir. Farklı ilgi alanları olan düzenleyici kurumlarının birbirleriyle sürekli etkileşim halinde olduğu söylenebilir (Tufaner, 2015, s. 8-120).

Bir ekonomi regüle edildiği zaman ülkelerin dağıtımsal ve üretimsel etkinliklerine dair kararlar piyasa güçleri tarafından ortak alınan bir kararla idare edilebilir. Çünkü hükümetin firmaları ve tüketicileri kapsamlı bir şekilde denetlemesi mümkün değildir. Piyasa içi regülasyonlar oto-regülasyon olarak tanımlanmaktadır. Oto-regülasyon, firmaların ve profesyonel meslek sahiplerinin faaliyetlerini yönetmesi amacıyla konulan kurallar bütünüdür. Sektörler ve endüstrinin temsilcileri; tüketicileri ve üreticileri kötü satış koşullarından koruyarak, mal ve hizmet hakkında daha iyi bilgi sunulmasında yardımcı olmaktadır. Bu durum kalitenin korunmasını sağlamaktadır (Kostakoğlu, 2014, s. 16-18).

Piyasalarda rekabet söz konusu olduğu için, firmalar daha etkin bir şekilde çalışması gerektiği düşünülmektedir. Daha düşük fiyatların varlığı ve daha fazla mal ve hizmet üretileceği varsayımı söz konusudur. Rekabetçi piyasa ekonomisinde fiyat mekanizması dış bir müdahale olmaksızın gerçekleştiği için firmaların kaynak tahsis kararlarını etkilemektedir. Yani pahalı mallardan ucuz mallara geçişi hızlandırmaktadır. Firmaların piyasa fiyatlarını belirlemek, ticari hayata yön verecek bir müdahale sistemine sahip olmak ve piyasa gücünü ellerinde tutmak istemeleri regülatif kurumlara olan ihtiyacı doğurmaktadır (Petek, 2002, s. 7).

İktisadi ve sosyal regülasyonların ekonomi üzerindeki etkisi; regülasyonun yapılma amacı, düzenleyici sürecin yapısı, regüle edilen endüstrinin iktisadi özellikleri ve faaliyetleri, düzenleyici süreçte politik ve yasal süreç gibi bir takım maddelere bağlı olarak değişkenlik arz etmektedir. Her bir maddede değişim olduğu zaman regülasyonun etki düzeyini de değiştirecektir. Regülasyon firmaların iktisadi hayatını ve çevresini şekillendiren bir kurallar bütünüdür. Bu durumda regülasyon kurumları iktisadi büyüme, verimlilik, fiyat ve maliyet yapısı, teknolojik gelişmeler, hizmet kalitesi, maliyetlerin hesaplanması gibi birçok konuda belirleyici kurum konumundadır (Çetin, 2009, s. 26-27).

Bir piyasada üretim araçları arz ve talebe göre belirlenmektedir. Devlet burada araya girerek fiyat kontrolleri yapabilir. Bu kontroller tavan ve taban fiyat uygulamasıdır. Örneğin; gıda fiyatlarındaki aşırı yükseliş dar gelirli aileleri olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle devlet tavan fiyat kısıtlaması yaparak tüketicilerin kolaylıkla gıda ihtiyacını gidermesinde yardımcı olabilir. Devlet kâr kontrolünü de elinde tutarak piyasada söz sahibi olabilmektedir. Devletin belirlemiş olduğu kâr oranı firmaların aşırı bir kâr elde etmesinin önüne geçebilir. Diğer yandan piyasaya giriş, rekabet, miktar, kalite, faiz, döviz kuru, ücret, kira ve kota kontrolleri yaparak piyasaya müdahale etmektedir. Devletin yapmış olduğu kontroller piyasada tam rekabeti sağlama yönündedir (Aktan & Yay, 2016, s. 119-124).

4. TÜRKİYE'DEKİ REGÜLASYON KURUMLARI VE POLİTİKALARI

Düzenleyici kurumların; örgütlenerek ve merkezi idareden özerkleşerek bağımsız kararlar alabilmesi en temel özelliğidir. Bu durumu ayrı bir tüzel kişiliği olan bir kurum olduğu söylenilebilir. Bu kurumların örgütlenme biçimi de farklılık göstermektedir. Tek bir kişi yönetiminde değildir ve karar organı birçok kişiden oluşmaktadır. Bu nedenle alınan kararlar piyasayı yansıtan, çoğulcu ve bu sayede daha adil olmaktadır (Sever, 2015, s. 203-204).

Bağımsız idari otoriteler olarak da anılan düzenleyici ve denetleyici kurumlar, ekonomik yaşamdaki değişmelerle birlikte devletin ekonomik alanda işlevinin azaltılması şeklinde yorumlanabilir. Serbest piyasa ekonomisine geçilmesiyle birlikte devlet ekonomide mal ve hizmet üreten bir işlevden çıkarak, özelleştirilen piyasaları ve kamu hizmetlerini denetleyen bir kurum haline gelmiştir. Özelleştirme ve serbestleştirme politikaları neticesinde denetleme faaliyetleri devletin azalmıştır. Bu nedenle bağımsız idari otoriteler devreye girerek regülasyon faaliyetlerinin altının doldurulması gerektiğine karar vermişlerdir (Örs, 2015, s. 18-20).

1980'li yıllarla birlikte küreselleşme etkilerini Türkiye'de göstermeye başlamıştır. Bu yıllardan itibaren özelleştirmeler yapılmaya başlandığı için özel tekellerin oluşmasını ve konjonktürel gelişmelerin yaşanmasını engellemek amacıyla Türkiye'de düzenleyici ve denetleyici kurumlar kurulmuştur. Örneğin Rekabet Kurumunun oluşumunu Gümrük Birliği süreci şekillendirmiştir. BDDK ve EPDK gibi denetleyici ve düzenleyici kuruluşlar ise IMF'in etkisinin yanı sıra Avrupa Birliği'ne adaylık süreciyle beraber aktif rol üstlenmiştir. Türkiye'nin Düzenleyici ve Denetleyici Kuruluşlarının faaliyet alanı ikiye ayrılmaktadır; birincisi ekonomi içerisinde söz sahibi olan ve sosyal hayatın ayrılmaz bir bütünü oluşturarak özelliğiyle iletişim, bankacılık ve finans alanlarını ilgilendiren RTÜK, SPK, BDDK ve Rekabet Kurumu'dur. İkincisi ise; özelleştirmelerle devletin müdahale alanını dışında kalan EPDK ve BTİK kuruluşlarıdır (Iliman & Tekeli, 2016, s. 28-29).

Türkiye'de Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar on tanedir. Bunlar;

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Kamu İhale Kurumu, Rekabet Kurumu, Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, Kişisel Verileri Koruma Kurumu'dur.

4.1. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

Türkiye'de özel televizyon ve radyo yayıncılığı, 1990 yılından itibaren herhangi bir yasal düzenlemeye tabii olmaksızın yayın hayatına başlamıştır. 1993 yılında Anayasa değişikliğiyle birlikte sektördeki kamu tekeline son verilerek özel yayıncılık anlayışı yerini almıştır. Özel yayıncılıkla beraber radyo ve televizyonları düzenleyecek ve denetleyecek bir kurula ihtiyaç duyulduğu için RTÜK'ün kurulmasına karar verilmiştir (RTÜK, 2019, s. 1).

Radyo ve televizyon sektöründe ticari yayın hayatının ön plâna çıkmasıyla birlikte RTÜK kurumunun yetkileri güçlendirilmeye başlanmıştır. Odak noktası kültürden ekonomiye kayan sektörde mülkiyet oranları, reklam kuralları ve program kotaları uygulaması devreye girmiştir. Radyo ve televizyonların uymak zorunda olduğu kurallar bütünü belirleyen RTÜK, aykırı bir yayın yapıldığında para cezası, özür yayını, süreli yada süresiz yayın durdurma, yayını durdurma ve yayın izni iptali gibi bir takım cezalar uygulayabilmektedir (Öztekin, 2007, s. 58-63).

RTÜK, haber alma özgürlüğünü, düşünce sistemindeki çeşitliliği ve rekabet ortamını güvenceye alan bir kurumdur. Sektörde faaliyet göstermek isteyen firmaların idari, mali ve teknik regülasyonlarla piyasaya giriş kararını vermede yetkilendirilir. Kurul kamu menfaatini korumak durumundadır. Kurulun geliri aldığı lisans ücretlerinden sağlanmaktadır. Fakat kesilen idari para cezaları RTÜK'e ait değildir. Bu demek oluyor ki kurul sadece gelir elde etmek amacıyla para cezası kesmesinin önüne geçilmiştir. RTÜK; logo değişimlerinde, kanal yada frekans değişikliğinde, yayın lisanslama devir işlemlerinde, kanalın üst düzey yöneticilerinin değişiminde

ve anonim şirket pay defterini talep ederek piyasadaki durumları denetme yetkisine sahiptir (Yiğit, 2019, s. 75-105).

4.2. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

Türkiye’de elektronik haberleşme sektörü 2004 yılından itibaren serbestleşme sürecine hızla dahil olmuştur. Serbestleşme ivme kazanarak yol katetmiş, piyasaya giren işletme sayısı da giderek artmıştır. Mobil cihazlar, internet, sabit telefonlar, numaralandırma ve telsiz sistemleri gibi birçok alanda faaliyet gösteren kurum, bu alanlarda denetleme ve düzenleme yetkisine sahiptir (BTK, 2018, s. 47).

Dünyanın ekonomik, sosyal, teknolojik ve kültürel alanların hızlı bir gelişme söz konusudur. Son yıllarda ise teknolojinin gelişme seyri hız kazanarak dünya üzerine yön vermeye başlamaktadır. Telekomünikasyon sektörüne bakıldığında bu hızlı gelişmeler daha net bir şekilde görülebilir. Bu sektörü ise denetlemesi ve düzenleyici faaliyetlerde bulunması amacıyla BTK görevlendirilmiştir. Burada etkin bir rekabet şartlarının sağlanması, tüketicilerin haklarının korunması, alanındaki gelişmelerde yatırıma teşvik etmesi bakımından önemli bir kurumdur (Gürkan, 2013, s. 335-337).

Telekomünikasyon sektörü, rekabete açık bir kurum olmakla birlikte; nesilden nesile kullanılmaya devam eden, iletişim ihtiyacını geniş anlamıyla karşılayan bir sektör olarak da karşımıza çıkmaktadır. Tüketicilerin ucuz, güvenilir ve kaliteli hizmet beklediği sektörde verim esastır. Firmalar bu hizmeti sunarken kâr amaçlarını da ön plânda tutacaklardır. Serbest piyasa ekonomisinin gereği olarak firmalar kazançlarını maksimize edebilmek için yani pasta dilimindeki büyük paya sahip olabilmek için bir takım etkinlikler yapacaklardır. Bu durum söz konusu olduğu için tüketicilerin lehine karar verecek onların haklarını gözetecek kurum BTK’dır (Bircan, 2014, s. 21-22).

4.3. Sermaye Piyasası Kurulu

Bağımsız idari otoriteler devletlerin ekonomilerinde gerekli düzenlemeleri sağlayan bir kuruluş olarak ortaya çıkmaktadır. Modern devlet anlayışıyla birlikte hem ekonomi hem de hukuk sisteminin birbirlerine paralel olarak gelişme kaydetmesi gerekmektedir. SPK, sermaye piyasalarını denetlemek, açıklık ve güven ortamını sağlamak, yatırımcıların haklarını gözetmek amacıyla kurulmuştur. Ekonomik bir idare yapısı vardır ve yaptırım uygulama yetkisine sahiptir (Kutlu Gürsel, 2005, s. 496-500).

Kurul mali ve idari özerkliğe sahip olup, piyasada adil bir rekabetin sağlanmasını amaçlamaktadır. Değişen piyasa şartlarını şeffaf bir şekilde yöneten kurul, kamu tüzel kişiliğine sahiptir. Kurulun görevlerine kısaca değinilirse; (SPK, 2018, s.7-8).

- ✓ Kamunun doğru bir şekilde aydınlatılmasını sağlayarak, zamanında kararlar almak,
 - ✓ Finansal istikrarın sağlanmasının yanı sıra, diğer bağımsız idari otoritelerle gerektiğinde işbirliği yapmak,
 - ✓ Yeni sermaye piyasalarının gelişmesine yönelik usul ve esasları düzenlemek ve denetlemek,
 - ✓ Kurulun görev kapsamına giren uluslararası kurumlara mali ve iktisadi olarak üye olmak,
- gibi görev ve sorumlulukları vardır.

4.4. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

Türkiye’de bankalar, BDDK kurulmadan önce Maliye Bakanlığı bünyesinde yönetilmekteydi. Bankacılık sektöründe yaşanan aksaklıklara daimi bir çözüm üretilmemesi kurumun ortaya çıkışında etkili olmuştur. İdari ve mali özerkliğe sahip olan kurul kamu tüzel kişiliğine sahiptir. Kurum Bankalar Kanunu gereğince düzenleme ve denetleme yapma yetkisine sahiptir. Bankaların kurulması, yeni şube açılması, denetlenmesi yada başka bir bankayla birleşme yoluna gidilmesi gibi durumlarda karar verici organdır (Akyazan, 2006, s. 149-150).

BDDK, finansal piyasalarda güvenilirliği ve istikrarı, rekabet gücünü kazandırmak, kredi sistemini oluşturmak, yatırımcıların menfaatlerini korumak, denetime tabii kurumların disiplin içerisinde çalışmasını sağlamak gibi yetkileri ve tedbirleri vardır (Akın & Ece, 2010, s. 27-28).

Türkiye ekonomisi 2001 yılında yaşadığı banka krizinden sonra 2013 yılına kadar toparlanma süreci yaşamıştır. Bankacılık sektörü sadece ülke ekonomisini değil, bütün sektörleri de etkileme potansiyeline sahiptir. Küresel boyuttaki krizler dünya ülkelerini etkileyerek ekonomilerinde daralmalar yaşanmasına neden olmaktadır.

BDDK sadece bankaları değil; finansal holding şirketleri, finansal kiralama, faktoring, finansman ve varlık yönetim şirketleri, elektronik para kuruluşlarını da denetleme yetkisine sahiptir. Kurumun görev ve sorumluluklarına bakıldığında; (BDDK, 2019, s.10-11).

- ✓ Bankaların disiplinli çalışmasına engel olabilecek ya da ekonomiyi olumsuz etkileyecek etkenlere karşı tedbir almak,
- ✓ Sektörün gelişmesine yönelik stratejileri belirlemek,
- ✓ Kanun kapsamında denetime tabii kuruluşların her türlü mali denetiminin yapılması,
- ✓ Kanunun uygulanması amacıyla kuruluşlardan bili ve belgelerinin istenilmesi,
- ✓ Denetime tabii kurumların kuruluş faaliyetlerini, birleşme, bölünme, hisse değişimi veya tasfiyelerini düzenlemek,
- ✓ Banka veya kredi kartlarının çıkarılmasına ve kullanılmasına ilişkin kuralları belirlemek,
- ✓ Para kredi ve bankacılık politikalarının yönetilmesi amacıyla ulusal veya uluslararası kurumlarla işbirliği yapmak,

gibi bilgilere ulaşılabilir.

4.5. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu

Küreselleşen dünya düzeniyle ortaya çıkan teknolojik inovasyonlar, dünya ekonomisinde bir yapılanma sürecine zemin hazırlamıştır. Dünya genelinde ekonomik, siyasi ve sosyal şartlar yeniden şekil almaya başlayarak devletin sorumluluk alanları da artma eğilimine girmiştir.

Modern enerji hizmetlerinin yaygınlaşma seyri göstermesiyle ülkelerin enerjiye olan ihtiyacı süreklilik kazanmıştır. Sanayi ülkelerinin enerji arzını karşılayan santraller daha ucuz maliyetle daha fazla enerji üretmeyi mümkün kılmaktadır. Türkiye'nin enerji politikalarına bakıldığında ekonomik büyümeyi ve sosyal alanlarda iyileştirilmelerin yapılması amacıyla hareket ettiği görülmektedir. Yerli kaynaklara öncelik veren ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik yatırım yapmayı teşvik eden bir politika izlenilmektedir. Petrol ve doğal gaz alanlarında da kaynak çeşitliliğine giden ve ithalattan doğacak her türlü riskleri azaltan tedbirleri uygulayan EPDK, Türkiye'nin refah düzeyine katkıda bulunan bir yol haritasına sahiptir.

Devlet bu bağlamda enerji piyasasını düzenlemek amacıyla 2001 yılında çıkarılan kanunla beraber Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'nu kurmuştur. Kamu tüzel kişiliğine sahip olan kurum, mali özerkliğe sahiptir. Kurum, elektrik, doğalgaz, lpg, petrol gibi alanlarda da görev yapmaktadır. Enerji piyasasına kaliteli, yeterli, çevreyle uyum içerisinde olan temiz bir enerji arzı oluşturmak amacıyla hareket etmektedir (www.epdk.org.tr).

Kurum elektrik piyasasında; yetkili tüzel kişilere lisanslama verme, piyasa sisteminin kontrol altında tutulması, performans raporlarının hazırlanması, lisans sahiplerinin denetlenmesi, düzenlemeye giren firmaların tarife kontrolleri ve piyasada Elektrik Piyasası Kanunu'na uygun hareket edilmesi gibi konularda sorumludur (EPDK, 2017, s. 1).

EPDK tarafından regüle edilen doğalgaz piyasası; doğalgazın ithalat aracılığıyla temin edilmesi, doğal gazın iletim süreci, depolanması, firmalara ve tüketicilere kolaylıkla satışının gerçekleştirilmesi, doğal gazın ihracının gerçekleştirilip ülke geneline dağıtımı gibi görev ve

sorumluluğa sahiptir. Doğal gaz piyasasında özel sektörlerin varlığı hedeflense de bugün bu sektör BOTAS firmasının tekelindedir (Çakmak, 2011, s. 149-150).

Türkiye’de doğal gaz iletimi için ayrı lisanslama alma zorunluluğu vardır. Doğal gaz iletiminin maliyetli olması devletin bu bağlamda bu piyasayı rekabete açması gerekmektedir. Rekabete açılmasına rağmen bugün doğal gaz iletimini BOTAS yapmaktadır. Bunun sebebi ise iletim kanallarındaki pahalılıktır. Üretim maliyetlerinin pahalı olmasının yanı sıra dağıtım maliyeti de vardır. Kaliteli, arz güvenliği olan, çevre hassasiyetine sahip ve tüketicinin ekonomik avantajını gözetilen BOTAS, piyasada etkin rol sahibidir (Südüpak, 2018, s. 22).

Petrol piyasasına bakıldığında ise; Petrol günümüzde ekonomik açıdan önemli bir enerji girdisidir. Tüketim ağlarındaki yaygınlaşma petrole olan talebi daha yoğun hale getirmektedir. Petrolün iletimi, dağıtımı, piyasaların işleyişini denetleme ve düzenleme, herhangi olumsuz bir durumda tedbir alma gibi faaliyetleri EPDK’nın sorumluluğundadır.

4.6. Kamu İhale Kurumu

Kamu ihale kurumu, kamu alımlarına yönelik eşitliği, saydamlığı ve rekabeti sağlayan bağımsız bir idari otoritedir. İhale süreçlerinde ortaya çıkan uyuşmazlıkları çözüme kavuşturan kurumdur.

Kamu İhale Kanunu’nun çıkarılmasıyla birlikte Türkiye’nin ihale sistemi tamamen değişmiştir. Çıkarılan bu kanunun genel özellikleri ise; (Kaplan, 2012, s. 27-28).

- ✓ Kamuya kaynak girişi ve çıkışı hakkındaki ihaleler birbirinden ayrı düzenlemeye tabii tutulmuştur,
- ✓ Kamu hukukuna dahil olan veya kamuya ait kaynakları kullanan tüm idari merciler her türlü yapacakları mal ve hizmet alımlarını ihale yoluyla belirleyecektir,
- ✓ Yapılacak olan ihalelerde şeffaflığın, objektifliğin, rekabetin ve kamunun denetim altında tutularak kaynakların verimli şekilde kullanılmasını amaçlamaktadır,
- ✓ Yatırım projelerinin söylenilen zamanda bitirilmesi ve ekonomiye kazandırılmasını amaç edinmiştir.

Kamu İhale Kurumu, ihalenin başlangıcından sözleşmenin imzalanmasına adar ki süreçte etkin rol oynayan bir kurumdur. Yapılan sözleşmelerin idari işlemlere uygunluğunun denetlenmesi süreci ihalede yaşanacak sorunları yok etmeye yönelik tedbirlerdir.

Kamu harcamalarında önemli bir yere sahip olan kamu alımları, ihalelerde daha fazla rekabetin olması ve tam anlamıyla paranın karşılığının en iyi şekilde verilmesi hususunda hizmet verilmesini amaçlamaktadır. Bu amaç devletin fiyat, kalite ve sözleşme koşulları açısından en iyi yatırımcıyı elinde tutarak en uygun alımı da gerçekleştirmektedir. Rekabetin artırılmasını arzulayan kurum, bu sayede anlaşmalı teklif verme sorununu da ortadan kaldırmaktadır (Öcal Çiftçi & Yılmaz, 2019, s. 117-122).

Türkiye’nin 2018 yılında milli gelirin yaklaşık % 6’sını oluşturan 202 milyar TL değerindeki kamu alımları iktisadi anlamdaki bu kararların ve ihale gelirlerinin büyüklüğünü göstermektedir. Kurumun potansiyel alım gücünün fazla olması katma değeri yüksek ürünlerin üretilmesini teşvik eder bir niteliğe sahiptir (KİK, 2018, s. 67).

4.7. Rekabet Kurumu

Mal ve hizmet piyasalarının en önemli özelliği, serbest piyasa ekonomilerindeki rekabet ortamının inşa edilmesidir. Serbest rekabet ortamının oluşturulması ve korunması kanunlarla birlikte mümkün olmaktadır. Bu bağlamda mal ve hizmet piyasalarındaki rekabeti engelleyici, kısıtlayıcı ve bozucu antlaşmalar, piyasaya hakim olan firmaların bu haklarını kötüye kullanmasını engellemek amacıyla Rekabet Kurumu kurulmuştur. Diğer bir ifadeyle oyunun kurallarını belirleyen bağımsız bir idari otorite olarak adlandırılabilir (Gönen, 2003, s. 8-11).

Rekabet kuralları bilineceği üzere teşebbüslerin belirleyeceği bir durum değil, uyması gereken kurallar bütünüdür. Piyasalardaki denetimi ihdas eden Rekabet Kurumu, kamu tüzel kişiliğe ve mali özerkliğe sahiptir. Karar alma süreci, yaptırım yapma fonksiyonu ve soruşturma aşamalarına dahil olma gibi özellikleri itibariyle yarı yargısal bir otoritedir. Uyguladığı idari para cezası yaptırım türlerinin arasındadır. Ekonomik faaliyetlerle ilgili ar-ge, kamuoyunu bilgilendirme ve öneriler sunma gibi sorumlulukları da vardır. Rekabet hukuku alanına giren uluslararası antlaşmalar, kanun, yönetmelikler ve genelgeler gibi konuların düzenlenmesi yaptırımlar yoluyla mümkündür (Apaydın, 2019, s. 30-32).

Kartellerin ve tekellerin piyasa ekonomisine sahip olmaması, devletin uyguladığı para ve maliye politikalarının işlevsel niteliğini artırmaktadır. Kurumun piyasa otoritesini sağlaması ve piyasa gözetimini elinde tutması ekonomik politikaları tamamlaması bakımından önem arz etmektedir. Rekabetin geliştirilmesine yönelik fiyat istikrarı sağlama gibi bir özelliği de vardır. Doğrudan rekabet hukuk kurallarının uygulanması daha kısa sürede sonuç alınmasını sağlayan dolaylı bir etkidir (Rekabet Kurumu, 2018, s. 7-8).

Kurumun uyguladığı kurallar ülkeye doğrudan yabancı yatırımlar kazandırması yanında; adaletli gelir dağılımı ve uluslararası rekabet gücünde artış gibi konularda olumlu gelişmeler yaşanmasına katkıda bulunmaktadır.

4.8. Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu

Türkiye 140 yıla yakın tütün ve alkol piyasalarının ticari işleyişi Tekel Genel Müdürlüğüne yürütülmüştür. Fakat bu piyasanın tütün mamulleri, alkollü içki üretimi ve ticareti gibi konularda devlet tekelinin kaldırılması, düzenleme ve denetleme işlemlerinin bir regülasyon kurumu tarafından yönetilmesi gündeme gelmiştir. Bu bağlamda Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu kurulmasına karar verilmiştir. Toplumsal yaşamın duyarlı duyarlı bir alanı olması bakımında önemli bir yere sahip olan piyasa, söz konusu piyasalardaki ürünlerin katma değeri fazla ve yüksek oranlı vergilere tabii olması bakımından bütçe gelirlerine önemli bir katkı sunmaktadır (TAPDK, 2017, s. 2).

Özel bir harcama vergisi olan özel tüketim vergisinin ekonomik ve sosyal bakımından işlevselliği vardır. Genellikle talep esnekliği düşük olan mallardan alınan bu vergi devletin mali alanda uyguladığı politika olarak adlandırılır. Sosyal faydası olmayan tütün ve alkol ürünleri özellikle çevreye ve sağlığa vermiş olduğu zararlardan dolayı tüketiminin sınırlandırılması amacıyla da vergilendirilmektedir (Hayrullahoğlu, 2015, s. 90). TAPDK, kuruluşundan 15 yıl sonra bütün görev ve yetkileri Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığı'na devredilerek Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlanmıştır.

Kurum, tütün ve alkol piyasasında ilk olarak piyasa etkinliğinin sağlanması hususunda arz-talep dengesine dayalı serbest piyasa koşullarının oluşturulmasını sağlamaktadır. Bu amacın gerçekleştirilmesi için gerekli zeminin olması gerekmektedir. Yani piyasanın dış müdahalelerden korunması, sektörde faaliyet gösteren firmaların piyasa şartlarına uygun hareket etmesi, hukuk güvenilirliğinin sağlanması ve istikrar ortamının inşa edilmesi gerekmektedir. Diğer bir amaç ise; tüketimden kaynaklanan zararlı etkilerin önlenmesidir (Evrengil, 2014, s. 25). Firmalar kâr maksimizasyonunu sağlarken tüketicilerine yönelik zararlı ürünün etkilerini önleme amacı çelişkili bir durumdur.

TAPDK'nın görev ve yetkilerine bakıldığında; (TAPDK, 2016, s. 4-5).

- ✓ Tütün, tütün mamulleri, alkol ve alkollü içkiler piyasasının istikrarlı, şeffaf ve güvenilir şekilde işletilmesi, piyasada sektörel düzenlemelerin yapılması, alınan kararların faaliyete geçirilmesi,
- ✓ Sektörde faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişilerin hesaplarını incelemek, denetlemek ve gereken hallerde idari yaptırımlar uygulamak,

- ✓ Satışa sunulacak olan tütün ve alkol ürünlerinin piyasa satış kontrollerinin yapıp, takip edilmesi,
- ✓ Tütün ve alkol tüketimine özendirilecek herhangi bir reklamın veya faaliyetlerin önüne geçmek amacıyla ilgili kurumlarla birlikte hareket etmek,
- ✓ Yasadışı yollardan Türkiye'ye gelebilecek ürünlerin girişinin yapılmaması amacıyla denetim görevlerini sıklaştırmak, idari yaptırımlar uygulamak.

4.9. Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu

Gelişmiş ülkelere bakıldığında büyük firmaların iflas etmesi ekonomide olumsuz gelişmelerin yaşanmasına neden olmuştur. İflaslarla birlikte yaşanan muhasebe skandallarının ardından mali tabloları hazırlayan kişilerin güvenilirliğini yok etmiştir. Yaşanan bu olumsuz etki ülkelerde muhasebe alt yapısının gelişmesi gerektiği kanısına varılmasına neden olmuştur. Türkiye'de ise 2011 yıllarının son çeyreğinde KHK ile finansal raporları denetleme ve düzenleme amacıyla Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu kurulmuştur (KGK, 2018, s. 14).

Kurumun Türkiye'deki kurulma aşamalarına bakıldığında özellikle ABD ve AB'deki yaşanan finansal krizler nedeniyledir. 2002 yılında ABD'de yaşanan finansal krizlere tepki olarak Sarbanes Oxley Yasası ile muhasebe ve denetim alanlarını önemli düzeyde etkileyecek kararlar alınmıştır. Kamu gözetimi alanına çok ihtiyaç duyan Türkiye ise Türk Ticaret Kanunu ile birlikte muhasebe standartlarına göre finansal tabloların hazırlanması ve denetlenmesi hususunda zaruri bir ihtiyaç duymuştur (Sağlar & Yüce, 2015, s. 47).

Kurum, firmaların kalitesinin düşmemesi, yanlış ve eksik yönlerini denetlemeler sonucunda öğrenmesini sağlayarak gelecekteki hedeflerini gerçekleştirirken aynı olumsuz süreçleri yaşamaması bakımından rapor çıkartmaktadır. Firmalara yapılan denetleme ve incelemeler sonucunda görülen herhangi bir olumsuz durumda idari para cezası, faaliyet izninin askıya alma ve iptal etme gibi yaptırımlar uygulanabilir.

Kurumun amacına bakıldığında; Türkiye'de sağlıklı ve etkin bir finansal raporlama sisteminin işleyişini sağlayarak, ekonomide yaşanacak herhangi bir dalgalanmaya anında müdahale edebilme yetkisinin var olmasıdır.

Peer-Review yani meslektaş gözetimi olarak adlandırılan sistem; meslekte kendi kendini düzenleme yapması olarak ifade edilebilir. Fakat bu sistemde birçok aksaklıklar yaşanmıştır. Kaliteden ödün verilip tarafsız ve şeffaf denetimin gerçekleştirilememesi bu yöntemin işlerliğini çöpe atmıştır. Kuruma olan güvenin artması için en başta etkili bir gözlem sistematığının geliştirilmesi gerekmektedir.

4.10. Kişisel Verileri Koruma Kurumu

Kurum, Kişisel Verileri Koruma Kanunu uyarınca Kanunda belirtilen hükümleri yerine getirmekle görevli mali ve idari özerkliğe sahip kamu tüzel kişidir. Bu bağlamda kurumun görev ve sorumlulukları şu şekilde sıralanabilmektedir; (KVKK, 2018, s. 21).

- ✓ Temel hak ve özgürlüklerin kişisel verilere uygun bir şekilde işlenmesini sağlamak,
- ✓ Kişisel verilerin hukuka aykırı işlenmesine yönelik şikâyetleri karara bağlamak,
- ✓ Veri sorumlusunun görev ve yetkilerine ilişkin düzenlemeler yapmak,
- ✓ Kişisel verilerin korunması hususunda firmaları bilgilendirmektir.

KVKK'nin başlıca oluşturulma nedeni Türkiye'nin Anayasası gereğince insan haklarına saygılı bir devlet olmasından kaynaklanmaktadır. İlerleyen teknoloji ile birlikte birçok veriler arşiv sisteminde kayıtlı olup, bu veriler koruma altına alınmıştır. Kişisel verilerin korunması noktasında başlıca etmen özel hayatın gizliliği ilkesine uyulmasıdır. Kişilerin hak ve özgürlük alanına girilmemesi konusunda Kanun vatandaşlarını koruma altına almaktadır.

Devlet dışında özel sektör firmalarının da veri sorumluluğu vardır. Tüketim ekonomisine geçişle başlayan süreçte bireylerin mal ve hizmet satın almasıyla bu süreç işlemeye devam etmiştir. Özel sektörde tutulan bu kişisel veriler iletişim sektörünün de gelişmesine katkı sağlamıştır. Analog teknoloji değil dijital teknoloji kurallarının hakim olduğu dünyada bilgisayarlar üzerinden her türlü bilgi sahibi olunabilmektedir (Oğuz, 2018, s. 122) Bu nedenle veri işleme, şekillendirme ve düzenleme gibi işlemler teknolojik makinelerle mümkündür.

Bilgi güvenliği noktasında korunacak bilgilerin seçilmesi, sınıflandırılması ve uygun güvenlik tedbirlerin alınması gerekmektedir. Aksi takdirde güvenlik zincirinin zayıf halkası oluşur. Oluşan bu halkalar önlemlerin zamanında alınamamasına neden olabilmektedir. Bilgi ve teknolojik çağın yoğun bir şekilde kendini hissettiriyor olması insanların tüketim tercihlerini hızlı bir şekilde değiştirmesine neden olmuştur. Kullanılan e-postalar veya şifrelerin bilgi hizmetleri tarafından depolanması kişisel verileri daha hassas hale getirmektedir. Bu bilgiler KVKK tarafından özenle korunup saklanmaktadır.

5. TÜRKİYE’NİN REGÜLASYON KURUMLARI AÇISINDAN GÜÇLÜ VE ZAYIF YÖNLERİ

Ekonomide piyasa etkinliğini sağlamaya çalışan devlet, regülasyon kurumlarının işlevlerini de göz önünde bulundurması gerekmektedir. Denetleyici ve düzenleyici kurumların şeffaf, güvenilir ve hesap verebilir kurumlar olması yapılan çalışmaların güçlü ve zayıf yönlerini ortaya çıkarmaktadır. Tablo 1’de Türkiye’deki düzenleyici ve denetleyici kurumların yapısını ortaya koymakla birlikte, avantaj-dezavantaj yönlerine de açıklık getirmektedir. Devletin iktisadi yada sosyal amaçlarını gerçekleştirme amacıyla regülasyon kurumlarına olan bağlılığı fazladır. Regüle edici birimlerin denetimleri altında olan yada faaliyet gösteren firmalar kurallara bağlı olarak hareket etmektedirler. Kurumların güçlü yönleri olduğu gibi zayıf yönleri de vardır. Bu iki olgu karşılaştırılarak kurumların Türkiye’ye olan katkısı ortaya çıkarılabilir. Her türlü anayasal, yasal ve kurumsal denetlemeleri içeren kurumlar kamusal politikalara yön veren bir etken durumundadır. Bu kurumlar sayesinde oluşabilecek her türlü zararın önüne geçilmesi amaçlarının arasında yer almaktadır.

Tablo 1: Regülasyon Kurumlarının Güçlü/Zayıf Yönleri

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
Eksik rekabeti ortadan kaldırır.	Devletin yetki alanını sınırlandırmaktadır.
Tekelleşmenin önüne geçer.	Devletin piyasaya olan müdahalesi daralmaktadır.
Kurumların finansal performanslarını denetler, eksik ve yanlış kararlar alınmasının önüne geçer.	Piyasadaki firma sayısını sınırlandırması.
Alanında uzman kişiler yetiştirilmesini sağlar.	Regülasyon kurumlarının kendi çıkar gruplarını oluşturabilme ihtimali.
Piyasalara doğrudan müdahale edilmesini engeller.	Regülasyon yapmaya karar vermek ve uygulamaya koymak işlem maliyetlerini artıracaktır.
Çok kısa sürelerde etkin kararlar alınabilmektedir.	Firmaların kurallara uygun hareket etmesi nedeniyle ek bir bütçe istemektedir.
Temel hak ve özgürlükleri koruma altına almaktadır.	Regülasyonların ekonomik büyümeye etkisi negatiftir.
Uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak etkin çözümler üretmektedir.	Rant kollama faaliyetlerini artırmaktadır.
Uyguladığı yaptırımlarla aynı hataların tekrar edilmesinin önüne geçilmesi.	Firmaların regülasyonlardan kaynaklanan sınırlamalar yüzünden başka ülkelere yatırım kararı almalarına neden olabilir.
Piyasaya giren-çıkan firmaları kontrol altında tutması.	Firmaların regüle edici faaliyetlerin etkisini azaltmak amacıyla mal ve hizmette fiyat artırımına gitmesi.
Piyasa başarısızlıklarını minimuma indirir.	Fiyat artırımıyla birlikte kalitenin düşmesi ve verimliliğin azalmasıdır.
Kamu tüzel kişiliğine sahip olması ve mali özerkliğinin olması.	Rant kollama faaliyetlerinden dolayı gelir dağılımında adaletsizliği artırması.

Kaynak: Tarafımızdan hazırlanmıştır.

6. SONUÇ

Tarihsel süreçlere bakıldığında ekonomide devletin varlığı hep mevcuttur. Ekonomik istikrarın sağlanması ve piyasanın kontrol altında tutulması hususunda devletler kendi kuruluşlarını oluşturarak düzen konusunu birincil hedef tutmuştur. Sadece devletleri değil toplumları da yakından ilgilendiren regülasyon kurumları, çeşitli sebeplerden dolayı müdahalelerde bulunabilmektedir. Serbest piyasa ekonomisinin benimsenmesiyle birlikte bırakınız yapsınlar bırakınız geçsinler konusundan önemli ölçüde dışarı çıkmıştır. Çünkü piyasa ekonomisini toplumun belirlediğini söylemek mümkündür.

Dünyada farklı isimlerle anılan kurumlar Türkiye’de 1980’li yıllardan itibaren duyulmaya başlanmıştır. Çünkü o yıllarda özelleştirme faaliyetlerinin başlaması ve hız kesmeden devamının gelmesi bu özelleşen kurumların denetiminin de artırılması gerektiği kanısına varılmıştır. Devletin regülasyonlar yoluyla piyasayı kontrol altında tutması piyasada olumsuz bir durum yaşanmasının önüne geçilmektedir. Regülasyonların devletin yetkilerini daraltsa da gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bu yöntem sıklıkla kullanılmaktadır. Tüketiciler lehine hareket eden bağımsız idari otoriteler gerektiğinde yaptırım uygulayarak gücünü yasalardan almaktadır. Her bir sektörde faaliyet alanına sahip olan bu idari otoriteler kural koyucu işlevini her zaman aktif tutmaktadır. Kurumların güçlü ve zayıf yönlerine değinilerek çalışmanın içeriğine katkıda bulunulmuştur. Türkiye’nin regüle edici kurumlarına bakıldığında güçlü yönlerinin daha ağırlıklı olarak ekonomiye katkıda bulunduğu söylenilebilir.

Kaynakça

- Akın, F., & Ece, N. (2010). Bankacılık Sektörünü Düzenleyen Otoritelerin Yapılanması:Bafin ve BDDK Örneği. *Anadolu Bil Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 21-30.
- Aktan, C. C., & Yay, S. (2016). Regülasyon İktisadına Giriş. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 116-135.
- Akyazan, A. E. (2006). Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun Bankalara El Koyma ve Denetleme Yetkisi. *TBB Dergisi*, 146-172.
- Apaydın, B. (2019). Türk Rekabet Hukukunda İdari Para Cezalarında Esas Alınacak Ciro Yılıının Belirlenmesi Sorunu ve Danıştay Uygulaması. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 25(1), 27-52.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2019). 2019-2021 Stratejik Plân. 1-40.
- Bircan, F. K. (2014). Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu. *Kocaeli Üniversitesi SBE Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yayınlanmış YL Tezi*, 1-147.
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu. (2018). Faaliyet Raporu. 1-147.
- Çakmak, Z. (2011). Bağımsız İdari Otorite Olarak Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yayınlanmış Doktora Tezi*, 1-451.
- Çetin, T. (2009). Regülasyonun Etkinlik Analizi ve Regülasyon Türleri. *Çimento İşveren Dergisi*, 22-38.
- Enerji Piyasası Denetleme Kurumu. (2017). Faaliyet Raporu. 1-105.
- Evrengil, E. (2014). Türkiye'de Tütün Ürünü Piyasa Düzenlemesi:Tütün Kontrolü Bakış Açısından Bir Değerlendirme. *STED*, 24-32.
- Gönen, K. (2003). Bağımsız İdari Otorite Olarak Rekabet Kurumu. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(2), 1-36.
- Gürkan, M. F. (2013). Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Olarak Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu(BTK). *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(2), 333-356.

- Güvenek, B. (2012). Devletin Regülasyonlar Yoluyla Piyasalara Müdahalesi ve Türkiye Enerji Piyasaları. *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9(18), 45-62.
- Hayrulloğlu, B. (2015). Türkiye'de Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkilerde Özel Tüketim Vergisinin Başarısı. *Journal Of Life Economics*, 89-112.
- İliman, T., & Tekeli, R. (2016). Türkiye'deki Düzenleyici ve Denetleyici Kuruluşlar. *Adnan Menderes Üniversitesi SBE Dergisi*, 3(1), 23-36.
- Kamu İhale Kurumu. (2018). *2018 Faaliyet Raporu*. Ankara. 1-68.
- Kaplan, S. (2012). İdeal Bir Kamu İhale Kanunu ve İdeal Bir Kamu İhale Kurumu ve Kurulu Nasıl Olmalıdır?Fonksiyonel Bir Model Çalışması. *Maliye Dergisi*, 18-50.
- Kamu Gözetimi Kurumu. (2018). *2018 Faaliyet Raporu*. Ankara: 1-91.
- Kostakoğlu, S. F. (2014). Regülasyon ve Büyüme, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 1-190.
- Kutlu Gürsel, M. (2005). Sermaye Piyasası Kurulu'nun Denetimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 493-554.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu. (2018). *2018 Faaliyet Raporu*, Ankara: 1-76.
- Oğuz, S. (2018). Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Genel İlkeleri, *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 13(2), 121-138.
- Öcal Çiftçi, B. Z., & Yılmaz, H. H. (2019). Kamu İhale Süreçlerinin Uyuşmazlık Kararları Çerçevesinde Değerlendirilmesi, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 74(1), 109-133.
- Örs, C. O. (2015). Bağımsız İdari Otoritelerin Doğuşu, Gelişimi ve Türkiye Örneği, *İzmir Barosu Dergisi*, 13-68.
- Öztekin, H. (2007). Neo-Liberal Toplumlarda Düzenleyici Devlet Anlayışı ve Görsel-İşitsel İletişim Alanında Bağımsız Düzenleyici Üst Kurullar:RTÜK Örneği, *Selçuk İletişim Dergisi*, 52-65.
- Petek, A. (2002). Regülasyon Politikaları Açısından Türkiye'de Bankacılık Sisteminin Analizi, *Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı: 7. 1-14.
- Rekabet Kurumu. (2018). *Yıllık Rapor*, Ankara: 1-70.
- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu. (2019). *Faaliyet Raporu*, 1-112.
- Sağlar, J., & Yüce, D. (2015). Bağımsız Denetimde Kamu Gözetim Kurumunun Rolü ve Kurumdan Beklentilerin Tespitine Yönelik Bir Araştırma, *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8(3), 45-57.
- Sarısoy, S. (2010). Düzenleyici Devlet ve Regülasyon Uygulamalarının Etkinliği Üzerine Tartışmalar, *Maliye Dergisi*, 278-298.
- Sever, D. Ç. (2015). Türkiye'de Düzenleyici Kurumların Yapısı, İşlevi ve Dönüşümü. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 64(1), 195-236.
- Sermaye Piyasası Kurulu. (2018). *2018 Faaliyet Raporu*, Ankara, 1-105.
- Südüpak, Ö. B. (2018). İpekyolu Güzergahında Hazar Denizi Bölgesindeki Doğalgaza Genel Bakış ve Türkiye'de Doğalgaz Regülasyonları. *Enderun Dergisi*, 2(1), 9-23.
- Tütün ve Alkol Piyasası Denetleme Kurumu. (2016). *2016 Faaliyet Raporu*. Ankara, 1-165.
- Tütün ve Alkol Piyasası Denetleme Kurumu. (2017). *2017 Faaliyet Raporu*. Ankara, 1-155.
- Tufaner, M. B. (2015). Finansal Krizlerde Finansal Regülasyonların Rolü ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 1-148.

Uslu, K., & Tufaner, M. B. (2015). Regülasyon Teorilerinin Finansal Krizler Üzerindeki Etkileri. *International Conference On Eurasian Economies* , 398-405.

Yiğit, Y. (2019). Düzenleyici Devlet ve Radyo Televizyon Piyasası Düzenlemesi: RTÜK Örneği. *İstanbul Üniversitesi SBE Siyasey Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yayınlanmış YL Tezi*, 1-143.

Yıldız, F. (2011). Telekominükasyon Sektöründeki Regülasyonun Rekabet Üzerindeki Etkisi:OECD Ülkeleri İçin Ampirik Bir Uygulama. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Doktora Tezi*, 1-346.

www.epdk.org.tr. Aralık 15, 2019 tarihinde <https://www.epdk.org.tr/Detay/Icerik/1-1051/kurumsaltarihce> adresinden alındı.